

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. II. Cuiusdam opinio impugnata.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

quia subiectum formaliter mouetur per vnionem sui cum formâ, non autem per causalitatem etiam materiale. Prima pars probatur in materia, quæ per animam rationalem formaliter mouetur, & se habet aliter quàm antea, etiamsi non causet eam animam, ergo motus non consistit in causalitate materiali formæ, sed in vnione cum illâ. Secunda pars probatur, quia etiamsi materia causeret materialiter albedinem, si tamen non vniretur illi, non mutaretur: quia tunc non rediretur formaliter alba, ideoque non transiret ex non-albâ in albam, ergo passio formaliter non potest esse motus, est ergo motus vnio formæ cum subiecto, quia per illam se habet aliter quàm antea.

Sed hinc insurges, Ergo Verbum diuinum mutabitur per vnionem. Nego consequentiam, quia Verbum non est subiectum eius vnionis, vt aliunde suppono. Aduerte hic, eam vnionem solum dici motum in primo instanti suæ existentiae, quia, vt supra diximus, motus dicit aliquid extrinsecum vnioni, scilicet carentiam ipsius immediate antea precedentem. Rogabis, a quo specificetur motus. In primis specificatur ab extremis, scilicet a formâ & a subiecto: quia est idem cum vnione, quæ specificatur ab extremis vnitis. Deinde, etiam specificatur a principiis illius vnionis, seu motus, casu quo ea vnio essentialiter respiciat principia illa in particulari. Et ratio est, quia tunc habebit respectum essentialem ad principium diuersum, & consequenter erit diuersus in se.

Potest esse questio, vtrum etiam specificetur a termino a quo, id est, vtrum sit diuersus motus a calido in frigidum, ab eo qui est a non frigido præcisè in frigidum. Questio est de nomine. Dicendum cenſeo, non diuersificari, quia motus solum requirit non præcessisse antea formam illam in subiecto: quod autem etiam forma contraria præcesserit vel non, omnino est extrinsecum motui, licet sit essentialè ratione conuersionis, vt alibi docui; ergo idem est, siue præcesserit sola carentia frigoris, siue etiam calor.

SECTIO II.

Cuiusdam opinio impugnata.

VIDAM modernus, cum nobiscum actionem & passionem a causâ & effectu distinguit, postea inquirens an motus etiam distinguatur, omnino id negat. Mouetur autem Primò, Quia generatio non distinguitur a re generatâ, ergo neque motus qui est idem cum generatione. Probat Antecedens: quia nullum potest dari instans, in quo possit assignari modus distinctus generationis in formâ substantiali; quia inter esse & non esse non est medium: sed quando forma est, iam non generatur, quia iam est genita; quando autem adhuc non est, etiam non generatur, ergo non datur generatio distincta. Ratio sententiæ falsæ sibi sunt constantes: & quidem Primò hic Auctor debuisset considerasse, eandem esse difficultatem in actione. Sicut enim per generationem res generatur, ita per actionem agitur: sed in primo instanti in quo est res, non agitur, quia iam est acta (hæc est formâ ar-

gumentandi Auctoris huius) antequam verò sit, nondum agitur; ergo numquam, ergo non poterit dari actio distincta, quod ab isto negatur, & merito. Quomodo ergo hic Auctor distinguit actionem, & negat propter hoc argumentum distinctionem generationis? Deinde hic non tam probat, generationem non distingui a formâ, quàm nullam esse generationem. Si enim datur generatio, siue distincta sit, siue identificata, peto ab illo, quando ea sit, an antequam forma existat, an quando iam existit. Ergo hoc argumentum vel omnem reiiciet generationem, vel distinctionem illius non impugnât. Neque puto, istum Auctorem cogitasse, non dari in rerum naturâ generationes vilas substantiales, siue distinctas siue non. Adde, ipsum solum videri loqui de generatione substantiali: est autem prorsus eadem difficultas de accidentali, quoad formam argumenti, vt ex se apparet. Respondeo ergo, in primo instanti quo res producit, si simul educatur è subiecto, dici generari. Neque hoc repugnat cum actuali existentia formæ, quia tunc, licet verum sit dicere *est*, non tamen est verum dicere *fuit*, & propterea tunc dicitur generari, non verò generatam fuisse. Huius Auctoris in isto argumentum equiuocatio orta est ex vulgari modo loquendi: domus enim dicitur fieri, quando aliquid illius est factum; & aliquid deest, non autem, quando vltima manus ei imponitur. Et fortè in hoc aliqui alij Philosophi etiam errant, deberent tamen aduertere Primò, illum communem modum loquendi solum habere locum in rebus quæ per partes fiunt; deinde, etiam ibi eo instanti, quo vltima manus imponitur, v. g. vltima regula, dici etiam fieri, licet in eo instanti simul perfecta sit. In rebus autem, quæ indiuisibiles sunt, clarum est, eo instanti quo *fieri ipsarum* est, debere & ipsas esse, sed quia immediate antea non fuerunt, tunc ideo dicuntur fieri.

Secundò arguit: Quia in motu locali, vbi certior videtur ea distinctio, adhuc non distinguitur motus a re productâ; quia si motus distinguere- tur ab vbicatione, sequeretur, eum, qui continenter mouetur, non mutari, quia tunc retineret eundem motum, etiamsi mutaret vbicationem. Consequens autem est falsum. Sed & hoc argumentum equiuocatione laborat: da enim, motum identificari cum actione productâ vbicationis, numquid, quando homo mouetur, quoties mutat vbicationem, debet & mutare actionem? Fortè putat hic Auctor, per eandemmet actionem produci iam hanc iam illam vbicationem, qui esset error peior priori: hæc enim actio numero de se alligata est huic numero termino, & non potest iam hunc iam illum producere. Vnde, quotiescumque homo currit, & vbicationem mutat, mutat actionem, & consequenter mutat motum, ideoque mouetur: nihil ergo ex eo argumento probatur.

Tenenda ergo est nostra sententia supra posita, de distinctione motus a re motâ, & a termino. Ratio etiam supra tradita est: quia scilicet potest existere in rerum naturâ homo & albedo, quin homo mutetur per albedinem; quando enim non vnitur homini albedo, non mutatur per illam, ergo hoc quod est actu mutari, est aliquid distinctum ab vtroque. Et tantò magis miror hunc Auctorem, quantò propter simile argumentum, & vnionis,

& actionis, & aliorum modorum distinctionem bene admittit, sed consequentiam hic male detulit.

An autem motus distinguatur à generatione, dixi Sectione præcedenti, distingui realiter, quia motus in vnione formæ cum subiecto consistit formaliter, non autem in causalitate materiali: quod exemplo materiæ primæ ostendi, quæ formaliter mutatur per animam rationalem, etiam si eam non causet præcisè, quia eam recipit, quod præstat per vnionem formaliter.

SECTIO III.

Motus diuisio.

DIVIDITVR in *successiuum* & *instantaneum*, quos oportet breuiter explicare. *Instantaneus* est, qui est totus simul, vt hominis generatio: neque enim primò generatur vna pars hominis, deinde alia, sed simul introducitur anima in totam materiam tunc dispositam. Idem est in generatione aliorum animalium, in productione lucis, quæ tota & in instanti producit in aëre. Hic motus vulgariter non appellatur *motus*, sed *mutatio*. *Motus successiuus* est, quando per partes successiuè acquiritur forma, vt quando successiuè ignis calefacit lignum, vel quando successiuè animal acquirit plures vocationes: quare motus successiuus componitur ex pluribus motibus instantaneis; ideoque hi motus non differunt inter se, nisi secundum maius & minus, sicut punctum materiæ differt à pluribus punctis.

Dices: Gradus intensiōis differunt specie inter se, primus à secundo, &c. ergo etiam motus successiuus terminatus ad omnes illos gradus differet specie à motu instantaneo terminato præcisè ad vnum gradum. Respondeo Primò, fortè falsum esse Antecedens, de quo in libris de Generatione. Secundo, etiam in ipsis motibus instantaneis reperiri eam differentiam, quia motus instantaneus terminatus ad primum gradum, differet specie à motu instantaneo terminato ad quartum, si gradus inter se differunt. Item motus successiuus terminatus ad octo gradus caloris, etiam differet à successiuo terminato ad octo frigiditatis. Igitur absolute respondeo, eam differentiam esse accidentalem in ratione motus, sicut in Logica diximus differentiam in homine & equo in ratione speciei, esse differentiam accidentalem Logicè.

Rogabis, vtrum motus successiuus possit fieri in instanti. Respondeo, in quantum successiuus, non potest, quia successio debet esse in pluribus instantibus; ille verò motus, qui de facto est successiuus, potuit esse instantaneus; vt si octo gradus caloris, qui de facto in octo instantibus v.g. successiuè producti sunt in vnico instanti, simul producerentur, quod fieri potest saltem de potentia absoluta. Vtrum autem motus localis possit fieri in instanti, infra dicemus.

Rogabis deinde, ad quos terminos dentur motus successiuus & instantanei. Motus successiuus potest dari ad omnia accidentia capacia intensiōis vel extensiōis, quæ possunt successu temporis intendi & augeri: quare calor, frigus, gratia, &c. quia possunt successiuè intendi, sunt ter-

mini motus successiuus. Item & lux, quatenus ad maiorem approximationem luminosi successiuè factam, potest intendi successiuè, & etiam extendi, in noua parte subiecti. Præterea ad quantitatem potest dari motus successiuus, quatenus potest corpus v.g. per vnionem sui cum aliis partibus corporis, fieri maius quantitatiuè. Et hinc infero, non solum dari motum ad tria Prædicamenta, scilicet ad *Quantitatem*, *Qualitatem* & *Vbi*, sed etiam ad *Durationem*, quæ continuè mutatur. Deinde etiam potest dari ad *Situm*, imò & ad *Substantiam*: quia sicut vna quantitas extensiuè augetur per aliam partem quantitatis, ita etiam vna materia & forma ignis extensiuè augetur per vnionem sui cum alia parte materiæ & formæ ignis; & quantum ad hoc, excogitari nequit differentia inter motum quantitatis, & motum substantiæ constantis partibus integranibus. eodem enim modo quo quantitas augetur, etiam augetur forma substantialis materialis, & materia in quâ est ea quantitas. Motus instantaneus datur ad eas res quæ in instanti producuntur, & non successiuè: vel quia non habent partes, vt anima rationalis, Angelus, intellectus, voluntas, &c. vel quia, etiam si habeant partes, omnes simul producuntur, vt in generatione animantium, etiam materialium, in instanti producit & vnitur tota forma cum materiâ dispositâ.

SECTIO IV.

De Motuum contrarietate, vbi etiam de Quiete.

OMNIS motuum contrarietas oritur à contrarietate terminorum: vnde calefactio & frigefactio opponuntur, saltem in gradibus intensi, quia calor & frigus in illis opponuntur. Item motus sursum & deorsum, motus ad amorem & motus ad odium, &c.

Potest esse in præsentī difficultas, vtrum per se, vel per accidens, possit simul res aliqua duobus motibus contrariis moueri. Ratio dubitandi est, quia cum quis portatur in nauī, vel in curru vehitur, potest se mouere versus Occidentem, cum tamen à nauī vel à curru moueatur versus Orientem. Deinde, anima rationalis, quæ tota est in manu & tota in pede, potest in manu moueri sursum, in pede deorsum; ergo possunt simul dari motus contrarij in eodem subiecto.

Vt ab hoc vltimo incipiamus, respondeo, animam rationalem esse capacem simul duorum locorum non discontinuatorum, seu quod idem est, duorum locorum partialium: vnde, etsi moueatur in manu sursum, & in pede deorsum, non ideo habet duos motus contrarios, quia illi motus possunt conuenire animæ simul, ideoque non sunt contrarij. Ad illud de homine qui fertur in nauī vel curru respondeo, eum tantum moueri vnico motu. Pro quo distinguendum est: nam si ille homo velocius moueatur in nauī vel curru versus Occidentem, quàm nauis versus Orientem, tunc præcisè mouebitur versus Occidentem, sed non tantum, quantum si nauis quiesceret, quia per motum contrarium nauis magnâ ex parte retardatur. Si verò nauis velocius moueatur versus Orientem, tunc præcisè ille homo versus Orientem mouebitur, sed non tantum quantum, si ipse